

Ηθική της εξουσίας: Σύγχρονες πολιτειολογικές απόψεις

/ [Πεμπτουσία](#)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ 1. Ο Αλτουσέρ για την εξουσία

Παρακάτω θα αναφερθούμε στο Λουί Αλτουσέρ, καθώς διαβάζοντας τον βρήκα πολλά κοινά με το Μακιαβέλι. Ο Αλτουσέρ ήταν Γάλλος μαρξιστής φιλόσοφος. Γεννήθηκε το 1918 στην Αλγερία. Σπούδασε στο Παρίσι, όπου έγινε καθηγητής της φιλοσοφίας. Η ζωή του σημαδεύτηκε από περιόδους έντονης ψυχικής ασθένειας. Κατά τη διάρκεια μιας από τις περιόδους του, σκότωσε τη γυναίκα του με στραγγαλισμό της.[17]

Ο Αλτουσέρ αξιοποιώντας την πολιτική φιλοσοφία του Μακιαβέλι λέει ότι η αστική τάξη είναι αδύνατο να κυβερνήσει χωρίς να έχει συμμάχους άλλες κοινωνικές τάξεις. Ασκεί την κυριαρχία της μέσω άλλων κοινωνικών ομάδων. Η πρακτική που προτείνει στον ηγεμόνα, συνίσταται στην τακτική, η οποία

εξασφαλίζει τη συνέχεια της μόνο αν και εφόσον η κυρίαρχη τάξη ηγεμονεύει προπάντων στο ιδεολογικό επίπεδο. Μια κυβέρνηση που έχει τη στήριξη και τη συμπάθεια του λαού της, μπορεί να κυβερνήσει και χωρίς κατασταλτικούς μηχανισμούς. Η κυριαρχία μιας τάξης στο πολιτικό επίπεδο, δεν της εξασφαλίζει την άμεση κυριαρχία και στο ιδεολογικό. Για να εδραιωθεί μια τάξη στην εξουσία, είναι απαραίτητη η επικράτησή της στο επίπεδο των ιδεολογιών. Η οποιαδήποτε κοινωνική τάξη που έχει την εξουσία, οφείλει να πείσει ότι οι ιδέες της και οι πρακτικές που απορρέουν από αυτές, είναι ικανές να κάνουν την κοινωνία να λειτουργήσει εύρυθμα, για το κοινό καλό. Η αστική τάξη κατέχει την κρατική εξουσία, όμως η βία ως όπλο δεν της είναι αρκετό. Στηρίζεται στο δίπολο βία-ιδεολογία. Αναλύει τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιήσει ο ηγεμόνας, ώστε να ενώσει σε ένα κράτος τις ιταλικές πόλεις. Στηρίζεται στη χρήση βίας μαζί με πειθώ, δυνάμεις που είναι απαραίτητες και για τη μετέπειτα συνέχεια της κρατικής οντότητας[18].

2. Ο Μισέλ Φουκώ για την εξουσία

Ο Μισέλ Πωλ Φουκώ είχε καθηγητή τον Λουί Αλτουσέρ. Γεννήθηκε στο Πουατιέ το 1926. Προερχόταν από εύπορη οικογένεια. Απέκτησε πτυχία στη φιλοσοφία και στην ψυχολογία. Ήταν Γάλλος δομιστής, μεταμοντερνιστής φιλόσοφος, συγγραφέας, ψυχολόγος και ψυχοπαθολόγος. Επηρεάστηκε έντονα από τα γραπτά των Φρίντριχ Νίτσε και Μάρτιν Χάιντεγκερ.[19]

Η έννοια εξουσία είναι αλληλένδετη με την έννοια της αντίστασης. Η εξουσία είναι σχέση, ασκείται στα σώματα των ανθρώπων. Δεν αποτελεί θεσμό, ούτε δομή. Δεν είναι συγκεντρωμένη κάπου, ούτε αποτελεί προνόμιο κάποιας οργανωμένης ομάδας ανθρώπων που δρουν έχοντας στόχο την κατάκτηση εξουσιαστικών θέσεων. Σύμφωνα με το συγγραφέα η εξουσία δεν είναι κάτι που έχει σαφή προέλευση και κατεύθυνση. Η ανάλυση της εξουσίας έχει να κάνει με τη διατύπωση εμπειρικών ερωτημάτων που σκοπό έχουν να ανιχνεύσουν τους τρόπους με τους οποίους ασκείται η εξουσία, τις ικανότητες του ανθρώπινου σώματος, τις οποίες η εξουσία μεταχειρίζεται στη συνεχή δράση της. Αναφέρει ότι πρέπει να δούμε την εξουσία από κάτω προς τα πάνω, ισχυριζόμενος ότι η εξουσία δεν απορρέει από το κράτος[20].

Θεωρεί ότι είναι λανθασμένη η οπτική που εξετάζει την εξουσία ως κάτι που πηγάζει από τους κοινωνικούς θεσμούς. Περιορίζει την έννοια της εξουσίας στο θεσμικό επίπεδο, αγνοώντας τους τρόπους με τους οποίους οι εξουσιαστικές σχέσεις λαμβάνουν χώρα. Η εξουσία επεκτείνεται πολύ πιο πέρα από τους θεσμούς. Η ύπαρξη των κεντρικών μηχανισμών εξουσίας είναι το αποτέλεσμα μιας σειράς σχέσεων εξουσίας-επιβολής που ορίζουν διαφορές ανάμεσα σε παιδιά και

ενηλίκους, μαθητές και δασκάλους ή οικογένειες υπηκόους ή πολίτες και διοίκηση. Οι σχέσεις εξουσίας διασχίζουν τους μηχανισμούς και τους θεσμούς με αποτέλεσμα να μην εξαντλείται η ύπαρξη τους μόνο εντός τους. Η έννοια του πολιτικού για τον Φουκώ, είναι το σύνολο των σχέσεων δύναμης σε μια κοινωνία, όπου οι σχέσεις δύναμης ταυτίζονται με τις σχέσεις εξουσίας[21].

Η εξουσία δεν έχει τη μορφή εμπορεύματος, δεν είναι κάτι που αποκτάται και μεταβιβάζεται. Σύμφωνα με το Φουκώ η εξουσία ως πλέγμα σχέσεων, ξεπερνά τη συνταγματικότητα και τη νομιμότητα. Οι σχέσεις εξουσίας ξεπερνούν το οικονομικό ή ταξικό ή συλλογικό συμφέρον. Οι σχέσεις εξουσίας δε βρίσκονται σε εξωτερική θέση ως προς τις υπόλοιπες κοινωνικές σχέσεις. Ενυπάρχουν σε όλες και τις καθορίζουν. Οι σχέσεις εξουσίας δεν επιβάλλονται ούτε με τη βία, ούτε με την ιδεολογία. Ο Φουκώ προτείνει το δίπολο γνώση και εξουσία. Η εξουσία ενυπάρχει σε κάθε ανθρώπινη σχέση. Δεν είναι προνόμιο της κυρίαρχης τάξης. Η εξουσία δεν επιβάλλεται, αλλά ασκείται. Ορίζει την εξουσία ως σχέση ανάμεσα σε άτομα, μια σχέση που συμπυκνώνει ένα σύνολο δράσεων επιβολής και αντίστασης[22].

Επιμένει να μιλά για πολλαπλές σχέσεις εξουσίας και όχι για μια εξουσία που είναι μονής κατεύθυνσης. Είναι ένας τρόπος δράσης κάποιων πάνω σε κάποιους άλλους. Οι σχέσεις εξουσίας δεν έχουν στόχο να ασκήσουν φυσική βία. Δεν είναι μόνο βίαιες και καταναγκαστικές. Δεν υπάρχει εξουσία χωρίς αντίσταση. Η εξουσία υπάρχει μόνο αν έχουμε αντίρροπες δυνάμεις που μάχονται μεταξύ τους, γι' αυτό κι ο Φουκώ θεωρεί απίθανη την ύπαρξη μιας κοινωνίας, χωρίς σχέσεις εξουσίας²³. Οι σχέσεις εξουσίας είναι ταυτόχρονα σκόπιμες και όχι υποκειμενικές. Δεν υπάρχει εξουσία που να ασκείται χωρίς μια σειρά από βλέψεις και στόχους. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι απορρέει από την εκλογή ή την απόφαση ενός ατομικού υποκειμένου. Δεν υπάρχει στη βάση των σχέσεων εξουσίας κάποια δυαδική και καθολική αντίθεση ανάμεσα στους εξουσιαστές και στους εξουσιαζόμενους[24].

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τις ίδιες απόψεις με τον Μέγα Φώτιο δε τις συναντούμε σε κανέναν από τους υπόλοιπους. Ούτε στο Μακιαβέλι, ο οποίος παρουσιάζει έναν σκληρό, αυστηρό και βίαιο ηγεμόνα και θεωρούσε ότι η Εκκλησία δεν αντιπροσώπευε την ηθική και έτσι αποσυνδέθηκε από την Εκκλησία και την ηθική, ούτε στον Αλτουσέρ, ο οποίος στηρίζεται στη σχέση βίας μαζί με την πειθώ, αλλά ούτε και στο Φουκώ, ο οποίος προτείνει το δίπολο γνώση και εξουσία και αναφέρει πως η εξουσία ενυπάρχει σε κάθε ανθρώπινη σχέση, άρα δεν είναι προνόμιο της κυρίαρχης τάξης. Ο Μέγας Φώτιος ως σοφός και λόγιος ιεράρχης αναφέρει πως οποιαδήποτε εξουσία πρέπει και να τελεί υπό την έγκριση και την ευλογία της Εκκλησίας και πως την ανώτερη

εξουσία την έχει ο Χριστός.

17. Βλ. << Λουί Αλτουσέρ >>. Αναρτημένο στην ιστοσελίδα [http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%BF%CF%85%CE%AF_%CE%91%CE%BB%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%83%](http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9B%CE%BF%CF%85%CE%AF_%CE%91%CE%BB%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%91%CE%BB%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%83%)
Ανάκτηση: 12/02/13.

18. Louis Althusser Machiavelli and US, Verso, London, 1999, σ.82-84.

19. Βλ. << Μισέλ Φουκώ >>. Αναρτημένο στην ιστοσελίδα [http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B9%CF%83%CE%AD%CE%BB_%CE%A6%CE%BF](http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B9%CF%83%CE%AD%CE%BB_%CE%A6%CE%BF%CF%85%CE%AF_%CE%91%CE%BB%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%83%)
Ανάκτηση: 12/02/13.

20. Μισέλ Φουκώ, *Εξουσία, γνώση και ηθική*, Ύψιλον, Αθήνα, 1987, σ. 18-19, σ.25, σ.74.

21. Μισέλ Φουκώ, *η μικροφυσική της εξουσίας*, Ύψιλον, Αθήνα, 1991, σ.76,σ.91-93.

22. Μισέλ Φουκώ, *Εξουσία, γνώση και ηθική*, Ύψιλον, Αθήνα,1987, σ. 18-19, σ.25, σ. 74, σ.125.

23. Μισέλ Φουκώ, *Ιστορία της σεξουαλικότητας*, Τόμος 1,η δίψα της γνώσης, Εκδόσεις: Ράππα, Αθήνα,1982, σ. 110-120.

24. Barry Smart, *Υποκείμενα εξουσίας, αντικείμενα γνώσης*, επιμέλεια: Μαρία Πετμεζίδου, Σύγχρονη Κοινωνιολογική Θεωρία, Τόμος II, Π.Ε.Κ., Ηράκλειο, 1999, σ. 175-178, σ. 194-196.